

OECD *Multilingual Summaries*

Education at a Glance 2012

Summary in Estonian

Read the full book on: 10.1787/eag-2012-en

„Haridus lähivaates 2012”

- „Haridus lähivaates: OECD indikaatorid” on usaldusväärne allikas, mis annab täpset ja asjakohast teavet hariduse seisuga kohta kogu maailmas. Selles esitatakse andmeid haridussüsteemide struktuuri, finantside ja tulemuste kohta OECD 34 liikmesriigis ning lisaks ka hulgas G20 mitteliikmesriikidest.
- „Haridus lähivaates”, mida ilmestab rohkem kui 140 graafikut, 230 tabelit ja 100 000 arvnäitajat, pakub põhiteavet haridusasutuste jõudluse, riikides saavutatava õppimise mõju, haridusse investeeritavate finants- ja inimressursside, hariduses võimaldatava juurdepääsu, osalemise ja edasimineku ning koolide õppekeskkonna ja -korralduse kohta.

Hinnang majanduslangusele kogu maailmas ja pilguheit tulevikku

Juba mõnda aega on kogu maailma haridus- ja majandusmaastikul toimunud kiire muundumine, mida on olulisel määral ajendanud kaks põhimuutust. Esimene on teadmuspõhise majanduse jätkuv tõus, mis on tekitanud võimsaid uusi stiimuleid inimestele oskuste arendamiseks hariduse kaudu ning riikidele inimeste aitamiseks selles. Teine, esimesega tihedalt seotud nähtus on kõrghariduse plahvatuslik kasv kogu maailmas, mis on suurendanud võimalusi miljonitele ning hüppeliselt laiendanud kõrgharitud andekate inimeste baasi kogu maailmas.

„Haridus lähivaates 2012” vaatleb seda maastikku veel ühe olulise muutuse, 2009. ja 2010. aastal kogu maailmas esinenud majanduslanguse valguses. Meie analüüsis leitakse, et ükski rühm ega riik – ükskõik kui hea haridusega – ei ole jäänud täiesti puutumata kogu maailma tabanud majandussurutise mõjust. Samal ajal ilmneb analüüsist omandatud kõrgharidusega kaasneva, majandusliku ja tööturul avalduva kasu märkimisväärne vastupidavus – seda isegi väga kehvade eelarvetingimuste puhul.

Haridusega kaasnev majanduslik kasu

Kõige lihtsamal tasandil on selge, et omandatud täiendav haridus aitas inimestel vältida töötuks jäämist ja säilitada töökohti majanduslanguse ajal. Näiteks hüppas 2008. ja 2010. aastal majandussurutise alguses keskmiselt töötuse üldmäär kõikides OECD riikides teise taseme ülemise astme haridusega inimeste puhul juba kõrgelt 8,8%-lt 12,5%-le ning teise taseme ülemise astme haridusega inimeste puhul 4,9%-lt 7,6%-le. Seevastu kõrgharidusega inimeste puhul jäi töötuse määr palju madalamaks, tõustes samal ajavahemikul 3,3%-lt 4,7%-lt. Kõikide OECD riikide puhul kokku oli töötuse määr 2010. aastal ligikaudu kolmandiku võrra madalam kõrgema haridusega meeste puhul kui teise taseme ülemise astme haridusega meeste puhul; kõrgharidusega naiste puhul oli see kaks viiendikku madalam (näitaja A7).

Lisaks ei jäänud sissetulekulõhe kõrgharitud ja madalama haridusega inimeste vahel kogu maailma tabanud majanduslanguse ajal mitte ainult oluliseks, vaid laienes veelgi. 2008. aastal võis kõikides OECD riikides kõrgharidusega mees keskmiselt eeldada 58% suuremat sissetulekut kui sookaaslane, kellel oli ainult teise taseme ülemise astme haridus. 2010. aastaks tõusis see edemus 67%-ni. Sarnaselt oli 2008. aastal kõrgharidusega naiste keskmine sissetulek edemus 54% võrreldes sookaaslastega, kes olid omandanud teise taseme ülemise astme hariduse. 2010. aastaks oli see edemus tõusnud 59%-ni (näitaja A8).

Need arvnäitajad osutavad, et ehkki majandussurutisel oli kahtlemata laiaulatuslik mõju, seda eriti madalama haridusega inimeste puhul, on kogu maailma haridus- ja majandusmaastikul aset leidnud laiemate muutuste mõju veelgi suurem. Viimasel kümnendil on kõikides OECD riikides kõrghariduse omandanud täiskasvanute protsent kasvanud 22%-lt 2000. aastal 31%-ni 2010. aastal (näitaja A1). Ent sellisest hea haridusega isikute varu paisumisest ning alates 2008. aastast valitsenud ebakindlast turutingimustest hoolimata on kõrgharidusega inimesed jätkuvalt majanduslikku kasu lõiganud. See näitab, et üldiselt on OECD riikides nõudlus kõrgkvalifitseeritud töötajate järele, kes rahuldavad teadmuspõhise majanduse vajadusi, jätkanud kasvamisest, seda isegi kogu maailma tabanud majanduslanguse ajal.

Nii kaua, kui ühiskondadel on jätkuvalt tarvis rohkem kõrgtaseme oskusi, on tõenäoline, et omandatud kõrgharidusega kaasnev kasu püsib mitte ainult lühi-, vaid ka pikas perspektiivis. Näiteks hindab „Haridus lähivaates 2012”, et põhihariduse raames teise taseme ülemise astme hariduse asemel kolmanda taseme hariduse omandamisega kaasnev pikaajaline isiklik majanduslik kasu, v.a seonduvad kulud, on kõigis 28-s OECD riigis keskmiselt veidi üle 160 000 USA dollari mehe puhul ja peaaegu 110 000 USA dollarit naise puhul (näitaja A9).

Ka maksumaksjad näevad arvestatavat tasuvusmäära riiklikelt vahenditelt, mida kasutatakse selleks, et aidata inimestel omandada kõrgharidus. OECD riikide jaoks on kaasnev puhaskasu iga mehe puhul, kelle kõrgharidust nad toetavad, keskmiselt peaaegu 100 000 USA dollarit suuremate maksulaekumiste ja muude säästude näol, mis on peaaegu kolm korda suurem avaliku sektori investeeringu summast. Naiste puhul on puhastootlus avaliku sektori jaoks kaks korda suurem avaliku sektori investeeringu summast (näitaja A9). Mõistagi ei piirdu avaliku ja erasektori jaoks haridusega kaasnev kasu puhtalt majanduslikuga. „Haridus lähivaates 2012” leiab, et kõrgem haridustase on seotud pikema eeldatava eluea, valimistel osalemise kõrgema määra ja rahvusvahemuste võrdsetele õigustele avaldatava suurema toetusega (näitaja A11).

Asjaolu, et haridusse investeerimisega kaasneb tugev kasu nii üksikisikutele kui ka ühiskondadele, aitab seletada üht põhilisematest leidudest, mis „Haridus lähivaates 2012” esitab: majanduslanguse ajal 2009. aastal kasvasid avaliku ja erasektori investeeringud haridusse OECD riikides märkimisväärselt. Aastatel 2008–2009 suurenesid valitsuste, ettevõtete ja üksikute üliõpilaste ning nende perede kulutused kokku kõikide haridustasemete puhul 24-s 31-st OECD riigist, mille kohta andmed on kättesaadavad. See leidis aset isegi siis, kui SKTs mõõdetav rahvuslik rikkus vähenes nendest riikidest 26-s (näitaja B2). Sarnaselt suurenesid kõikides OECD riikides aastatel 2005–2009 alg-, kesk- ja teise taseme järgsete haridusasutuste kulutused õppija kohta keskmiselt 15 protsendipunkti. Samal ajavahemikul tõusid kolmanda taseme haridusasutuste kulutused õppija kohta keskmiselt 9 protsendipunkti (näitaja B1).

Õpetajate töötasu moodustab tavaliselt suurima osa haridusele ja seega õppija kohta tehtavatest kulutustest. Riikide hulgas, kelle kohta andmed on kättesaadavad, suurenes aastatel 2000–2010 õpetajate palgakulu õppija kohta keskmiselt ühe kolmandiku võrra alghariduse tasandil ja veerandi võrra teise taseme alumise astme hariduse tasandil. Õpetajate palgakulu suurenemist õppija kohta aastatel 2000–2010 on mõjutanud enim muutused kahe teguri puhul: õpetajate palgad ja klasside hinnanguline suurus. Aastatel 2000–2010 suurenesid riikide hulgas, kelle kohta andmed on kättesaadavad, õpetajate palgad keskmiselt umbes 16% alghariduse ja 14% alumise astme hariduse tasandil, samas kui klasside hinnanguline suurus vähenes 14% alghariduse ja 7% alumise astme hariduse tasandil (näitaja B7).

„Haridus lähivaates 2012” esitab ka tõendeid, et õpetajaskond on vananemas. Aastatel 1998–2010 tõusis 50-aastaste ja vanemate keskkooliõpetajate osakaal keskmiselt 28,8%-lt 34,2%-le riikide hulgas, kelle kohta andmed on kättesaadavad (näitaja D5). Riikides, kellel on pensionilemineku tõttu kaotada oluline arv õpetajaid samal ajal, kui kooliealine elanikkond jääb samaks või suureneb, tuleb valitsustel tõsta õpetamise ligiõmbavust, laiendada õpetajakoolituse koolitusprogramme ja vajaduse korral pakkuda alternatiive erialaspetsialistide diplomeerimiseks, kes on jõudnud tööalase elu keskpaika ja soovivad vahetada elukutset.

Muutused hariduses osalejate puhul

Iseäranis eelarvepiirangute ajal tuleb riikidel teha nutikaid valikuid selle suhtes, kuidas jaotada piiratud ressursse. „Haridus lähivaates 2012” juhib tähelepanu mitmele valdkonnale, kus riigid on teinud märkimisväärsed edusamme, ja osutab teistele, mis tõenäoliselt nõuavad jätkuvat tähelepanu edaspidi. Näiteks, nagu osutab meie täiesti uus väikelaste hariduse ja hoiu näitaja (näitaja C2), tehakse riikides imetusväärsed edusamme noorimate õppijate õppetegevuse laiendamisel, mis on viimastel aastatel riikide hariduspoliitika tegevuskavades rohkem esiplaanile tõusnud küsimus. OECD riikides, mille kohta andmed on kättesaadavad, tõusis väikelaste haridusprogrammides õppijate arv keskmiselt 3-aastaste puhul 64%-lt 2005. aastal 69%-ni 2010. aastal ja 4-aastaste puhul 77%-lt 2005. aastal 81%-ni 2010. aastal. Rohkem kui kolmveerand 4-aastastest kõikides OECD riikides osaleb väikelaste haridusprogrammides ja enamikus OECD riikides algab suurema osa laste jaoks haridus nüüd ammu enne 5. eluaastat. Arvestades asjaolu, et väikelaste haridus on seotud paremate tulemustega koolis edaspidi, tootab kõnealune suundumus head tulevikus, kui noorte oskuste arendamine on olulisem kui kunagi varem.

Samuti jätkab OECD riikides kasvu naiste osalemine kõrghariduses. Näiteks tõusis oma eluajal eeldatavalt ülikooliprogrammis õpinguid alustavate naiste protsent keskmiselt 60%-lt 2005. aastal 69%-ni 2010. aastal kõikides OECD riikides, samas kui meeste puhul suurenes see osakaal samal ajavahemikul 48%-lt 55%-le (näitaja C3). Lisaks moodustavad naised nüüd keskmiselt 59% kõikidest kõrghariduse esimese astme lõpetanutest kõikides OECD riikides (näitaja A3). Ehkki on tarvis teha enam selleks, et suurendada naiste osalemist sellistel õppesuundadel nagu inseneriteadus, tootmine ja informaatika ning lisaks ka nende esindatust kraadiõppe lõpetanute hulgas, on senised edusammud julgustavad (näitaja A4).

Lisaks on OECD riikides alates 2000. aastast suurenenud immatrikuleeritud välisüliõpilaste arv. Absoluutarvu poolest on õppijaid enim pärit Hiinast, Indiast ja Koreast. Umbes 77% välisüliõpilastest on immatrikuleeritud OECD riikides. Välisüliõpilased moodustavad kolmanda taseme haridusasutustes immatrikuleerituist 10% või enam Austraalias, Austrias, Luksemburgis, Uus-Meremaal, Šveitsis ja Ühendkuningriigis. Samuti moodustavad nad kõrgetasemelistes teadusprogrammides immatrikuleerituist enam kui 20% Austraalias, Austrias, Kanadas, Taanis, Irimaal, Luksemburgis, Uus-Meremaal, Rootsis, Šveitsis, Ühendkuningriigis ja Ameerika Ühendriikides (näitaja C4).

Seevastu OECD riikides on ikka veel probleemiks võrdsuse parandamine hariduse omandamise võimalusteks kõikidele õppijatele olenemata nende taustast. Näiteks teeb „Haridus lähivaates 2012” järelduse, et sisserändetaustaga

õppijate lugemistulemustele võib avaldada iseäranis negatiivset mõju see, kui nad käivad koolides, kus paljud õppijatest on pärit madala haridustasemega peredest (näitaja A5).

Sarnaselt maksaks poliitikakujundajatel tähele panna selliste 15–29 aasta vanuste arvu suurenemist, kes ei osale ei tööhõives, hariduses ega koolituses (niinimetatud NEET-elanikkond); pärast mitmeaastast langust kerkis see näitaja 2010. aastal 16%-le kõikides OECD riikides (näitaja C5). Ehkki kõnealuse elanikkonna suurust võib mõjutada mitu tegurit, on tõenäoline, et paljudes OECD riikides kajastuvad sellises tõususes erilised raskused, millega noored on pidanud kogu maailma tabanud majanduslanguse tulemusel silmitsi seisma. Andmed, mida pakub „OECD tööhõive väljavaated 2012”, näitavad, et mitmes OECD riigis on töötus noorte seas saavutanud murettekitava taseme, mis rõhutab nende riikide puhul vajadust kaaluda meetmeid selle üliolulise vanuserühma inimeste tootlikuks kaasamiseks, nt kutseharidus- ja tööalase koolituse programme ning mitteametliku hariduse ja koolituse võimalusi.

Sarnaselt on paljudel OECD riikidel tarvis teha enam selleks, et parandada ebasoodsates oludes kasvanud noorte ligipääsu kõrgharidusele ajal, kui kõrghariduse omandamine on üha vajalikum sujuvaks sisenemiseks tööturule. „Haridus lähivaates 2012” leiab noorte võimalustes kõrgkoolides õppida ilmseid erinevusi olenevalt nende vanemate haridustasemest. Kõikides OECD riikides on tõenäosus, et madala haridustasemega peredest pärid noored õpivad kõrgkoolides, keskmiselt poole võrra väiksem võrreldes taoliste perede osakaaluga kogu elanikkonnas. Samas on võrreldes taoliste perede osakaaluga kogu elanikkonnas peaaegu kaks korda tõenäolisem, et noor, kelle vähemalt üks vanem on omandanud kõrghariduse, õpib kõrgkoolis (näitaja A6).

Lõpuks, kuna muutused kogu maailma majanduses mõjutavad nii riike kui ka üksikisikuid, tuleks riikidel viia kindlasti tasakaalu asjakohase riikliku toe pakkumine hariduse omandamiseks ja asjaomaste kulude osalise kandmise nõudmine õppijatelt ning peredelt. Nagu osutavad eelpool esitatud andmed kulutuste kohta, on õppijad ja pered kannud üha suuremat osa hariduskuludest paljudes OECD riikides (näitaja B3). Ehkki selline üldine lähenemisviis on mõistlik, kui võrd üksikisikutele kaasneb haridusega palju kasu, võib see samuti tekitada olukordi, kus üksikisikud on täiendava hariduse omandamisel silmitsi finantstakistustega – selline on olukord kõrgharidust taotlevate inimeste jaoks praegu mitmes OECD riigis (näitaja B5). Need takistused omakorda segavad riikide endi eesmärke suurendada hariduse omandamist oma elanikkonna seas.

© OECD

Käesolev kokkuvõte ei ole OECD ametlik tõlge.

Käesoleva kokkuvõtte kasutamine on lubatud OECD autoriõiguse ja originaalse väljaande pealkirja mainimisel.

Erinevates keeltes kokkuvõtted on väljavõtted OECD esialgselt inglisi- ja prantsuskeelsest väljaandest.

Need väljaanded on saadaval OECD internetipoest aadressil www.oecd.org/bookshop

Täiendavate andmete saamiseks pöörduge OECD Õiguste ja tõlgete üksuse poole avalike suhete direktoraadis aadressil rights@oecd.org või faksinumbril: +33 (0)1 45 24 99 30.

OECD Rights and Translation unit (PAC)
2 rue André-Pascal, 75116
Paris, France

õiguste ja tõlgete üksus: www.oecd.org/rights

Read the complete English version on OECD iLibrary!

© OECD (2012), *Education at a Glance 2012*, OECD Publishing.

doi: 10.1787/eag-2012-en